

Noregs Kristelege Folkehøgskolelag

Til skolen

Rundskriv S 01-2019

Oslo, 14.01.2019

Generell tilbakemelding på selvevalueringsrapportene 2017-18

Høsten 2018 fikk alle IKF skolene tilbud om en tilbakemelding på sin selvevalueringsrapport for 2017-18. 18 skoler takket ja til dette tilbudet. De får tilsendt en egen tilbakemelding i løpet av kort tid.

Odd Haddal og Marie Wiland har samlet noen av de mer generelle tilbakemeldingene i et vedlegge til dette rundskrivet.

Ta gjerne kontakt med Marie Wiland, marie@ikf.no, hvis dere har spørsmål om dette.

Hilsen NKF

Andreas Melberg
daglig leder

Marie Wiland
rådgiver for skoleutvikling

Til alle skolene:

Bemerkninger om selvevalueringsrapportene

For skoleåret 2017-18 sendte 18 IKF-skoler inn sine selvevalueringsrapporter til NKF. Temaene fordelte seg slik:

1. Temaevalueringer: Livsmot og mestring

- a. Livsmot og mestring: evaluering av arbeidet rett mot elevene (3)
- b. Livsmestring: medeleven og å støtte en annen i å mestre livet
- c. Livsmot og livsmestring: evaluering av elevenes trivsel på ulike arenaer og samtalebehov

2. Andre temaevalueringer: Bærekraft

- a. Engasjerer skolen til et bærekraftig liv?
- b. Nært og kjært – turer i nærområdet

3. Generelle evalueringer: Hele skolen

- a. Endringskultur blant de ansatte
- b. Skolen som lærende organisasjon
- c. Oppfølging av fokusområder
- d. Elevstipendiatene
- e. Kristendomsundervisningen
- f. Elevstipendiatene
- g. Elevsamtalen
- h. Informasjonsarbeidet
- i. Studiereisene
- j. Årsevaluering
- k. Evaluering av en endringsprosess

Oppsummering:

- Den enkleste måten å tilfredsstille tilskuddsbrevets krav til selvevalueringsrapporten er å bruke brevetts egne uttrykk, som *medvirkning*, *kvalitetssikring* og *kvalitetsutvikling*. (Se en diskusjon av kvalitetsbegrepene mot slutten av dette dokumentet).
- Selvevalueringsrapporten er stilet til Utdanningsdirektoratet (Udir). Les gjennom rapporten med et eksternt blikk.
- Rapporten bør i større grad drøfte skolens arbeid og prosjekter i lys av verdigrunnlaget.
- Selvevalueringen bør være en integrert del av skoleåret, ikke ekstraarbeid.
- Prosjektrelevante bakgrunnsopplysninger legges i rapporten, resten i vedlegg eller sløyfes.
- Unngå overveldende tallmateriale. Tolkninger, drøftinger og oppsummeringer er mer interessante og mer forståelige for eksterne lesere enn en rekke med talldata..

- Hensikten med NKFs tilbakemeldinger er å kommentere elementene i rapporten, ikke å gi faglige eller språklige råd.
- Rapportene viser at skolene er blitt mer oppmerksomme på hvor viktig personvernet er.
- Rapportene inneholder mye «gull», men leseren blir iblant tatt med på for mye av «gullgraverarbeidet» slik at de mange gode poengene drukner litt.

Innledning

Innledningsvis vil vi sitere fra NOU-en 2001:16: *Frihet til mangfold – Om folkehøgskolens rammevilkår*. Denne NOU-en fra Kvam-utvalget skisserer selvevalueringen i folkehøgskolen, noe som i etterkant ble en del av Folkehøgskoleloven (2002).

- "Godkjenning av selvevaluering trenger ikke å være knyttet til det faktum at en skole når eller ikke når sine mål, men at selvevalueringen benyttes som et effektivt verktøy for utvikling."
- "For å få gode selvevalueringsprosesser er det nødvendig å ha sterk medvirkning fra personalet."
- "Det er viktig at selvevalueringen ikke bare blir en «øvelse» som utføres av institusjonens administrasjon og ledelse. For å oppnå aktiv deltakelse av personalet må selvevaluering bli en naturlig del av den daglige driften, og et verktøy i en kontinuerlig utviklingsprosess."

Lov og forskrifter understreket også betydningen av elevmedvirkningen.

Tilskuddsbrevet

Brevet til skolen sier blant annet:

"Gjennom selvevaluering skal skolene etablere rutiner for kritisk å vurdere egen virksomhet, identifisere områder for forbedring, sette inn ressurser for å oppnå forbedringer, og vurdere de resultatene man oppnår.

** Omtale av skolens verdigrunnlag og målsetting*

** Omtale av skolens prosedyre for selvevaluering, kvalitetssikring og kvalitetsutvikling*

** Ansattes medvirkning*

** Elevenes medvirkning*

Rapporten må identifisere de funn som er gjort gjennom selvevalueringen, og gi informasjon om hvordan skolen vil følge opp funnene.»

Det kan gjøre rapporten mer lettlest om hvert enkelt punkt i tilskuddsbrevet får en egen (kort) omtale i rapporten, for eksempel: Lov og forskrifter, Prosedyre, Kvalitetssikring, Kvalitetsutvikling og Medvirkning.

Verdigrunnlaget

Det er flere av evalueringsrapportene som drøfter sammenhengen mellom skolens verdigrunnlag og prosjektene som omtales under kvalitetsutviklingen. Verdidokumentene ikke er

ment å være statiske og bør iblant være gjenstand for gjennomtenking og eventuelt språklig fornyelse. Spesielt er det viktig at verdidokumentene spiller med ved strukturendringer, som for eksempel nye linjer eller ny eier. Drøftingen av utviklingstemaer og prosjekter (kvalitetsutviklingen) bør knyttes til skolens egne verdier.

En "travel folkehøgskolehverdag"

Det ligger et lite paradoks her. De aller fleste skolene har rutiner og prosedyrer for arbeidet med selvevalueringen, hvordan årets prosess skal gjennomføres, osv. Det skinner imidlertid gjennom at noen skoler sliter med å integrere arbeidet med kvalitetsutviklingen i resten av skolens arbeid. I en travel folkehøgskolehverdag oppfattes prosessen ofte som et tilleggskrav som ikke er en naturlig del av skolens travle og mangfoldige hverdager. Spørsmål om i hvilken grad prosjektet har sammenheng med elevenes læring og utvikling, virker uforløst hos noen skoler.

Skolen som blir borte

Også i år er det flere rapporter der temaet for kvalitetsutvikling blir så grundig skildret at resten av skolen "blir borte" i rapporten. Ordet "kvalitetssikring" er enten ikke nevnt, eller det er ikke diskutert i det hele tatt under andre begreper. Som regel skyldes dette at ønsket om å gi tilstrekkelig plass til en arbeidskrevende og ofte interessant prosess skyver det daglige arbeidet til side.

Målgruppe

Rapporten er i første rekke stilet til Udir som et offentlig tilgjengelig dokument, slik at også andre, som for eksempel familier, privatpersoner, forskere, journalister og politikere, har rett til å lese den. Den andre målgruppen er skolens personale og styre. Flere rapporter inneholder relativt detaljerte funn fra skolens indre liv og danner et godt utgangspunkt for oppsummering av og læring i personalet om skoleåret som var. Utenforstående lesere vil nok sette pris på en lettere tilgjengelig versjon, men det viktige er at rapporten oppfyller formelle krav og er til nytte for skolens videre arbeid. Ikke alt i selvevalueringsprosessen kan og bør komme med i rapporten

Bakgrunnsopplysninger

Spørsmålet reiser seg om det er nødvendig å gjenta alle bakgrunnsopplysninger hvert år, som eierforhold, verdigrunnlag, størrelse, osv. Ja, en konsis versjon er nødvendig, siden både skolen daglige drift og forbedringsarbeidet skal skje i tråd med verdiene og målsettingen, og leseren trenger dette fundamentet for å forstå både prosesser og tolkninger i rapporten. Skolen kan imidlertid, slik flere gjør, utarbeide en kort oversikt, et kjapt bilde, som er med hvert år, i begynnelsen av rapporten eller som vedlegg. Udir kan relativt greit finne opplysninger i tidligere rapporter, men dette er ikke like lett for andre lesere

Lovens formål

Selvsagt skal rapporten gjenspeile formål og verdier, og det neppe nødvendig med lengre utredninger om lov og forskrifter. Skolene skriver som regel at rapporten et "svar" på lovkravet om selvevaluering, og nevner formålet om allmenndanning og folkeopplysning og verdigrunnlag.

"Overkill"

Tallmaterialet kan iblant bli overveldende. Og detaljert. Det er neppe mange lesere som går gjennom de mange skårene, (de mange) prosent- (og eventuelt) prosentpoengforskjellene i materialet. Tolkningen og drøftingen er det som er av størst interesse.

Prinsippet om "*less is more*" gjelder etter vårt skjønn for selvevalueringsrapportene. De varierer fra 5 til 47 sider. De korte rapportene har helt tydelig Udir som målgruppe, uten de mange detaljer om tall og drøftinger i personalet som en intern rapport ville kreve. De lengste rapportene er svært grundige, men inneholder iblant mange detaljer på et nivå som kan avlede oppmerksomheten fra de store linjene. Lange oversikter over tallmaterialet fra spørreundersøkelser kan med hell legges i vedlegg, eller oppsummeres med viktige tendenser (og tall) i rapporten. Flere skoler skriver at undersøkelsene er tilgjengelige på skolen. Her må skolen selvsagt vise skjønn og tenke på personvern og taushetsplikt når dataene deles med andre.

Personvern

Rapportene er helt klart mye forsiktige enn før i sin omgang med opplysninger som kan falle inn under bestemmelser om personvern og taushetsplikt. Det er færre eksempler på for eksempel omtaler av negative (og positive) tendenser på navngitte linjer. Personvern og taushetsplikt krever balansegang. Vi ser ingen overtramp i rapportene, men i mange tilfeller kan vi relativt enkelt finne fram til navnene på de personene som undersøkelsene gjelder. Når linjenavnet angis, vet vi jo fra skolens hjemmesider så godt som alltid hvem læreren er. Det samme gjelder kommentarer om for eksempel vaktmester, internatleder og andre som skolen bare har én ansatt av. *Ingen*, selv ikke Udir, forskere og andre med legitim interesse, bør få adgang til et ikke-anonymisert materiale uten godkjenning og klarering.

Vedlegg

Det bør være et rimelig forhold mellom rapport og vedlegg. Rapporten bør ikke være skrevet slik at utenforstående føler seg tvunget til å lese vedlegget for å forstå hva den inneholder. Vedleggene er til tilleggsopplysninger og informasjon til spesielt interesserte.

Hovedinntrykk av rapporten

Hvilket inntrykk sitter leseren igjen med? Et mangesidig bilde. Fortellingen om og formidlingen av skolen er iblant tydelig (med klare punkter og presist språk), interessant (en god narrativ rapport) eller et "privat" og internt dokument som formidler lite om skolen. Et fargerikt språk med

elevutsagn og eksempler vil glede leserne, men da bør utsagnene få leserne til å lese videre, ikke stoppe opp og lure på hva dette skal bety.

Et annet spørsmål er i hvilken grad selvevalueringsrapportene fungerer som del av skolens historiske arkiv. De vil kunne være viktige kilder for skolens jubileumsskrifter. Både av historiske hensyn og av hensyn til leserne vil flere rapporter være lettere tilgjengelig med en bedre balanse mellom fortellingen (det narrative) og rapporteringen (prosedyrene). Uansett, flere av rapportene ville styrkes som leseopplevelser med flere eksempler og knagger å henge diskusjonen på. I enkelte tilfeller ser vi at rapporten henviser til og bruker funn fra tidligere rapporter.

Rapportene gjennomsyres av en forståelse av hva folkehøgskole er. De viser et aktuelt og samfunnsengasjert skoleslag med genuin interesse for et forbedringsarbeid der elever og personale arbeider sammen i et utfordrende felles miljø. Samtidig viker skolene ikke unna for å sette kritisk søkelys på seg selv, som mange av temaene viser, for eksempel bærekraft og utenlandsreiser. Slike tilnærminger kan bidra til kontinuerlig oppmerksomhet på hva god folkehøgskole er.

Kvalitet

I skolevurderinger trekkes ofte tre kvalitetsbegreper fram: resultatkvalitet, prosesskvalitet og strukturkvalitet. *Resultatkvalitet* dreier seg om det helhetlige læringsutbyttet, om kunnskaper, ferdigheter og holdninger. *Prosesskvalitet* og *strukturkvalitet* er forutsetninger for resultatkvalitet. Dette synet på kvalitet kaster også lys over folkehøgskolens selvevaluering. Svært forenklet kan vi si at prosess- og strukturkvalitet dreier seg om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling, mens resultatkvalitet viser elevenes vekst under året (allmenndanning).

Siden selvevalueringen i folkehøgskolen vektlegger både kvalitetssikring og kvalitetsutvikling, kan en kort diskusjon av begrepet *kvalitet* være på sin plass. Det fins i prinsippet to måter å forklare kvalitet på. Den ene er *opplevd* kvalitet, den andre er at "produktet" tilfredsstiller visse *standarder*. Kvalitet har både med standard og opplevelse å gjøre.

En "folkelig" definisjon er at kvalitet er at "jeg vet hva kvalitet er når jeg opplever det" (*I know it when I see it*): Kvalitet, i likhet med for eksempel skjønnhet og uskjønnhet, er avhengig av øyet som ser. Opplevd kvalitet er evnen til å tilfredsstille interessentenes krav og forventninger, hvordan for eksempel elever og myndigheter opplever at skolens kvalitet er.

På en folkehøgskole kan kvalitet også oppfattes som en standard basert på skolens prosesser, rammevilkår og verdier. Førsteklasses kvalitet betyr høy standard. Hvem er denne kvaliteten til for? Her er det en hel rekke interessenter, i første rekke elevene, men også skolens personale, sammen med familie, samfunnet og mange andre.

Kvalitetsnivåer

Kvalitetsgulv er et uttrykk som brukes til å signalisere en standard, en tilfredsstillende kvalitet, der skolen har kompetente lærere, egnede lokaler, tilfredsstillende mat. *Under* dette gulvet, dette nivået, bør skolen ikke være, og mange selvevalueringer går ut på å undersøke om elevene er tilfredse med "gulvstandard" (god mat? hyggelige lokaler? godt fellesskap?). Iblant er det nyttig å løfte blikket og foreslå tiltak som hever gulvnivået ved at skolen introduserer attraktive og overraskende løsninger (en bærekraftig skole?) ikke bare tiltak som skal reparere eller lakkere gulvet. Med andre ord, skolen kan gjøre "brukeren" mer enn bare tilfreds, mer enn bare å arbeide med å gjøre misfornøyde elever fornøyd. Spesielt for et markedsavhengig skoleslag som folkehøgskolen er utfordringen å heve seg over «gulvet» år etter år. For eksempel: Da spennende utenlandsturer først ble innført, var de attraktive og overraskende fornøyer som lå langt over gulvnivået, men nå er de blitt en del av gulvet. (En helt annen diskusjon er jo om mange av turene bør være en del av gulvet.)

Kvalitetssikring og kvalitetsutvikling

På noen skoler er all selvevaluering, kvalitetssikring og kvalitetsutvikling hovedsakelig knyttet til den daglige driften. Det konkrete daglige arbeidet danner utgangspunkt for hvilke holdepunkter som utløser kvalitetssikring og kvalitetsutvikling. Skolen trenger ikke vente for å samle inn opplysninger på et skjema det som man ser med egne øyne i daglige situasjoner. Prosedyren blir den daglige kontakten med elevene. Og skolen kan registrere eller dokumentere situasjonen og tiltakene. Evaluering består stort sett i å oppdage flere ting: Dette er bra men kan bli enda bedre, dette fungerer ikke som det skal, og disse endringene vil hjelpe på situasjonen.

Vi mener at kvalitetsutvikling gjelder de store linjene. Spørsmålet som ligger under, kan formuleres omtrent slik: "På hvilke(t) område(r) har skolen i år arbeidet (systematisk) for å bli bedre?" Det er ikke nødvendig med et konkret "forskningsspørsmål," i rapporten er det tilstrekkelig å fortelle hva temaet er (som for eksempel "en bærekraftig skole" eller "livsmestring"). Tidligere års erfaringer og drøftinger kan (og bør) også klinge med i rapporten.

Vi mener at kvalitetssikring i første rekke gjelder det daglige arbeidet. Spørsmålet som ligger under, er omtrent slik: "Har skolen i år (i alt vesentlig) fungert etter planene og oppfylt målsettingene ('løftene til elevene')?" Punktet kan begynne med en kort oversikt over skolen ("Skolen har medieprofil, og de 85 elevene var fordelt på seks linjer ...")

Det finnes flere måter å nærme seg forbedring på. Skolen kan vurdere rammeforholdene (strukturen og strukturprosesser som markedsføring og timetall på reiser), eller læringsprosessene (som linjer, dialog, sosialpedagogikk), eller elevenes vekst. Det er en ofte gjentatt observasjon at elevene i begynnelsen av året identifiserer seg med linjene (jeg går på idrettslinja), men ved årets slutt identifiserer de seg med skolen. Det er skapt et helhetlig fellesskap på skolen. En slik

holdningsendring og styrking av fellesskapet er eksempel på de læringsprosesser som er typiske for folkehøgskolen og som kan undersøkes nærmere.

Uansett tilnærming bør det komme klart fram hva skolen mener med begrepene kvalitetssikring og kvalitetsutvikling.

Selvevalueringskompetanse

Skolene har etter hvert opparbeidet lang erfaring og til dels stor kompetanse i selvevaluering, Denne kompetansen kan deles inn i flere områder, som ferdigheter i rapportskriving og i prosessarbeidet med skoleutvikling, gjennomføring og oppfølging av arbeidet. I denne omgang er det rapportene vi konsentrerer oss om, med sideblikk til de andre sidene.

Mange skoler trekker i rapporten fram interessante og relevante teorier, som for eksempel AI (Appreciative Inquiry) eller teorier om skolen som lærende organisasjon. Noen ganger refererer rapporten drøftingene til disse underliggende teoriene, andre ganger ikke. Det er neppe *helt* nødvendig med en slik drøfting i en selvevalueringsrapport, men den kan i noen tilfeller hjelpe med å utvide tiltak og konklusjoner fra «hvor skapet skal stå» til en dypere innsikt i prosessene som rapporten avdekker. Siden elevene «fornyes» fra år til år, er det ikke alltid like lett å overføre funnene fra ett år til det neste. Overføringen blir trolig mer relevant jo dypere man analyserer dataene, og skolene sitter igjen med mer varig kunnskap..

Faglige råd

Hensikten med NKFs tilbakemeldinger er ikke å gi faglig tilbakemelding (*her burde dere ha brukt et annet verktøy eller en annen teori*), men i hvilken grad rapporten svarer på bestillingen fra Udir.

Likevel tar vi med ett faglig innspill. I utgangspunktet skildrer alle rapportene hvordan skolen en lærende organisasjon, et sted der skolen tilegner seg og benytter verdifull innsikt gjennom å reflektere over egen innsats. Siden dette er et grunnlag for selvevalueringen, tar vi her med en etablert og mye brukt modell om lærende organisasjoner, Peter Senges fem disipliner. Ville det være nyttig å gjennomgå selvevalueringsprosessen i lys av disse fem disiplinene? Et første stoppested kan være:

<https://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/organisasjonsutvikling/larende-organisasjon/larernes-og-skolens-laring-senges-fem-disipliner-article117294-21087.html> : (utdrag)

- Personlig mestring
Personlig mestring betyr at en både har kunnskaper og kan utøve bestemte ferdigheter. Denne disiplinen omfatter også kontinuerlig utvikling av personlige visjoner, mål og kunnskaper.
- Mentale modeller

Mentale modeller dreier seg om dypt integrerte kulturer, antakelser eller tankebilder som påvirker hvordan vi forstår verden og hvordan vi handler.

- Felles visjon
Felles visjon er de felles mål og verdier, eller det felles bilde av fremtiden som skolens aktører slutter opp om.
- Teamlæring/gruppelæring
En gruppes intelligens kan overstige summen av intelligensen til gruppens enkeltmedlemmer. Dialog står sentralt i teorien om teamlæring.
- Systemtenking
Det er systemtenkningen som samler og integrerer komponentene og smelter dem sammen til en enhet av teori og praksis.

Senge har skrevet boka *Den femte disiplin – Kunsten å utvikle den lærende organisasjon* (2006). I tillegg er det utarbeidet en omfattende Fieldbook (ca 600 sider) med strategier for og praktiske eksempler på de fem disiplinene: Peter Senge et al. (1994) *The Fifth Discipline Fieldbook*.